

ÖĞRETMENLERİN MESLEK ETİK ALGILARININ İNCELENMESİ

ÖZET

1. Beyhan GÜVEN¹ 2. Selda SAYDAM²

Araştırma Antalya ili Döşemealtı ilçesinde görev yapan 180 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışma, öğretmenlerin meslek etiği algılarının cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve eğitim seviyesi gibi değişkenler açısından farklılıklarını incelemektedir. Araştırma sonuçlarına göre, kadın öğretmenlerin meslek etiği algısı, erkek öğretmenlere göre istatistiksel olarak daha yüksek çıkmıştır. Bu bulgu, kadınların genel olarak yüksek etik standartlara sahip olduğunu ve etik karar verme süreçlerinde daha dikkatli davrandığını gösteren literatürle uyumludur. Yaş grupları arasında ise meslek etiği algısında anlamlı bir fark bulunmamıştır, bu da yaşın öğretmenlerin etik algısı üzerinde belirleyici bir rol oynamadığına işaret etmektedir. Öte yandan, mesleki kıdem süresi arttıkça öğretmenlerin meslek etiği algısının da arttığı gözlenmiştir. Sonuç, deneyimin etik algı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ve öğretmenlerin zamanla daha karmaşık etik karar verme yeteneklerinin geliştiğini ortaya koymaktadır. Eğitim seviyesi açısından, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki öğretmenler arasında meslek etiği algısında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Bu bulgu, daha yüksek eğitim düzeylerinin öğretmenlerin etik algıları üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığını düşündürmektedir. Çalışmanın sonuçları, öğretmenlerin meslek etiği algılarını etkileyen değişkenlerin daha detaylı incelenmesi gerektiğini göstermektedir. Özellikle eğitim seviyesi ve yaş gibi faktörlerin etik algı üzerindeki etkileri, farklı coğrafyalarda ve kültürel kontekstlerde yapılan benzer

¹ Şehit Polis Mehmet Erçin İlkokulu, Diyarbakır, e mail: beyhanguven91@gmail.com, ORCID: 0009-0006-2413-6609 (Sorumlu Yazar / Corresponding Author)

² Hilmi Caner Saraçoğlu ilkokulu Antalya, e mail: mavis_hoca@hotmail.com, ORCID: 0009-0008-7979-1912

çalışmalarla karşılaştırılarak genel geçerliğinin ve varyasyonlarının daha iyi anlaşılması mümkün olabilir.

Anahtar kelimeler: öğretmen, meslek, etik

INVESTIGATION OF TEACHERS' PROFESSIONAL ETHICAL PERCEPTIONS

ABSTRACT

The research was conducted on 180 teachers working in Döşemealtı district of Antalya. The study examines the differences in teachers' perceptions of professional ethics in terms of variables such as gender, age, professional seniority and education level. According to the research results, female teachers' perception of professional ethics was statistically higher than male teachers. This finding is consistent with the literature showing that women generally have higher ethical standards and are more careful in their ethical decision-making processes. There was no significant difference in the perception of professional ethics between age groups, which indicates that age does not play a determining role on teachers' ethical perception. On the other hand, it has been observed that as the length of professional seniority increases, teachers' perception of professional ethics also increases. The result reveals that experience has a positive impact on ethical perception and teachers develop more complex ethical decision-making abilities over time. In terms of education level, no significant difference was observed in the perception of professional ethics between master's and doctoral level teachers. This finding suggests that higher education levels do not make a significant difference on teachers' ethical perceptions. The results of the study show that the variables affecting teachers' perceptions of professional ethics need to be examined in more detail. It may be possible to better understand its general validity and variations by comparing the effects of factors such as education level and age on ethical perception with similar studies conducted in different geographies and cultural contexts.

Key words: teacher, profession, ethics

1. GİRİŞ

Eğitim alanında etik öğelerin önemi büyük ve belirleyicidir. Eğitim sistemimizin ve ülkemizin gelişimi için, eğitim ortamlarında etik değerlerin açıkça tanımlanması ve uygun şekilde uygulanması şarttır. Eğitim, insan hayatını baştan sona etkileyen sürekli bir etkileşimdir ve etik, bu süreçte doğru kararlar almanın yolunu aramaktır. Bu yüzden eğitimi etikten, etiği de eğitimden ayırmak mümkün değildir; bunlar birbiriyle iç içe geçmiş kavramlardır. Eğitimde odaklanılması gereken dört temel boyut bulunmaktadır: amaç, yöntem, kapsam ve değerlendirme (Aydın, 2006).

Amaç, 'niçin' sorusuna; kapsam, 'ne' sorusuna; yöntem, 'nasıl' sorusuna; değerlendirme ise 'sonuç ne oldu' sorusuna cevap verir (Aydın, 2006). Okullar, öğretmenlerin ve öğrencilerin kendilerini özgürce ve gerçekçi bir şekilde ifade edebildikleri mekânlardır. Eğer bu, etik kurallar çerçevesinde gerçekleştirilirse eğitimde başarı kaçınılmaz olur. Eğitimcilerin ve eğitim ortamının, zorlama, tehdit veya imkansızlıklarla karşılaştırıldığında, bu durumun etik bir ortam oluşturup oluşturmadığı ve gerçek başarıdan ne kadar söz edilebileceği sorgulanmalıdır. Örneğin, bir öğretmene zorla derse girme baskısı yapıldığında, ilerleyen zamanlarda derslere geç girme eğilimi artar ve bu durum etik dışı mazeretlere yol açabilir. Ancak bu davranış, zorlama yerine içten bir kabullenme ile teşvik edilirse, öğretmenler zamanla derslerine zamanında girme alışkanlığı kazanacaktır. Bireylerin davranışları hem genetik hem de çevresel faktörlerle şekillenir. Etik bir çevrede etik davranışların sergileneceği kesindir. Toplumun bireyelerine neyin öğretileceğine dair kararlar verilirken, bu kararların toplumun ve bireylerin ihtiyaçlarına uygun olması, eğitimde etik tartışmaların kapsam boyutu için önemli bir unsurdur (Aydın, 2006).

Öğretmenler, ahlaki meseleler konusunda bilgili olmalı ve öğrencilere ahlaki ikilemleri aşmalarında rehberlik edecek örnekler sunmalıdır. Bunun yanında, sadece teorik bilgilerle sınırlı kalmayıp, pratik örnekler de vermeleri önemlidir. Zira, gözlemlenen ve deneyimlenen bilgiler, sadece duyulan ya da okunan bilgilere göre daha gerçekçi ve uygulanabilir olmaktadır. Etik değerler kuşaktan kuşağa aktarılabilen bir öge olduğundan, mevcut nesil ne kadar iyi bir etik anlayışla yetiştirilirse, gelecek nesiller de o kadar sağlam etik değerlere sahip bir toplum inşa edebilirler. Geçmiş kuşakların geleneklerine bağlı kalan ebeveynler ile gelecek kuşakların yeni geleneklerine hayran kalan çocuklar arasında, ahlak ve etik değerlere dayalı bir iletişim ve birlik sağlanması, tüm tarafların ortak bir etik bakış açısına sahip olmalarıyla daha etkili

olacaktır. Bu durum, etik bilincinin ve eğitiminin kritik rolünü ortaya koymaktadır (Yiğittir, 2009).

Etik eğitimi, bireylerin kişisel tatminlerini artırarak sosyal yaşamlarına katkı sağlayacak beceri, bilgi, davranış ve tutumları kazanmalarını amaçlar. Etik eğitiminin sağlanması, okullarda öğrencilerin davranışlarının değerlendirilmesi, sosyal ve kişisel gelişimin desteklenmesi, kabul edilebilir davranışların belirlenmesi ve ölçülmesi gibi çeşitli yöntemlerle gerçekleştirilebilir. Bu süreçte yapılan araştırma ve çalışmalar, değerler eğitiminin önemini vurgular (Yiğittir, 2009). Farklı görüşlere açık, yenilikçi, geniş bir bakış açısına sahip, doğru etik kriterler konusunda ortak bir anlayışa sahip bireyler yetiştirilmesi, toplumun huzur içinde bir ortama kavuşmasını sağlayacaktır. Eğitim veya etik, tek başına yeterli değildir; ancak birlikte çalıştıklarında istenilen sonuçlara ulaşabilirler (Yiğittir, 2009).

Akyüz (2012) Türkiye'de öğretmenlik mesleğinin, bir meslek olarak kabul edilme kriterlerini karşıladığını vurgular. Bu kriterleri toplum önünde taşınan önemli sorumluluklar, mesleği icra etmek için gerekli olan formal eğitim süreci, uzmanlık gereksinimi ve mesleki etik ilkelerin bulunması şeklinde sıralamaktadır. Carr (2005) ile Akyüz (2012), mesleklerin etik ilkelerinin bulunmasının, onları diğer faaliyetlerden ayıran önemli bir özellik olduğunu belirtirler.

Batı Avrupa'da, öğretmenlik 17. yüzyılda resmi bir meslek olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Bu döneme kadar eğitim, kültürün nesilden nesile aktarımı olarak işlev görmüş ve meslekler genellikle baba-oğul arasında, usta-çırak ilişkisiyle devredilmiştir. Öğretmenlik, özellikle eski dönemlerde, formal bir eğitim gerektiren bir meslek olarak görülmemiş, eğitim ve öğretimin merkezinde din, kültür ve zanaatların gelecek nesillere aktarılması yer almıştır. 19. yüzyıla gelindiğinde, sanayileşmenin etkisiyle toplumların eğitime olan bakış açısı değişmiş, kitlesel eğitim ihtiyacı ortaya çıkmış ve öğretmenlik modern anlamda bir meslek olarak tanınmaya başlamıştır (Korkmaz ve Serin, 2018).

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışma, ilişkisel tarama metodolojisi kullanılarak yürütülmüştür, bu metodoloji kapsamında saha çalışanları veri toplama görevini üstlenmişlerdir. İlişkisel tarama yönteminin temel amacı, birden fazla değişken arasındaki ilişkileri aydınlatmaktır (Karasar, 2018).

Araştırmacılar, bu yöntemi kullanarak mevcut durumları değerlendirir ve değişkenler arasındaki ilişkileri ayrıntılı bir şekilde inceleyerek analiz ederler (Büyüköztürk ve ark., 2018).

Verilerin analizi, SPSS 22.0 yazılımı aracılığıyla yapılmıştır. Bu analiz aşamasında, verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek için skorların ortalamaları, basıklık ve çarpıklık değerleri ele alınmıştır. Normal dağılım değerlendirmesinde, basıklık ve çarpıklık için genel kabul görmüş olan -3 ile +3 aralığındaki değerler temel alınmıştır (De Carlo, 1997).

Tablo 1. Basıklık ve Çarpıklık Değerleri ile Güvenirlik Katsayısı

	n	Çarpıklık	Basıklık
Meslek etiği	180	-,301	1,728

Değerler incelendiğinde her bir puanın basıklık ve çarpıklık katsayılarının -3 ile +3 arasında olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre puanların normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Puanların normal dağılım göstermesi nedeni ile çalışmada parametrik test teknikleri kullanılmıştır. Ölçek puanının demografik özelliklere göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi için t testi ve ANOVA testi kullanılmıştır. T testi, 2 gruplu demografik değişkenlerin analizinde kullanılırken ANOVA testi k (k>2) gruplu değişkenlerin analizinde kullanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini Antalya ili Döşemealtı ilçesinde görev yapan 180 öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcıların cinsiyetleri aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Gruplar	Cinsiyet		TOPLAM	
	Kadın f	Erkek f	f	%
	109	71	180	100

Araştırma örneklemini, Antalya'nın Döşemealtı ilçesinde görev yapan 180 öğretmen oluşturuyor. Çalışma grubunun cinsiyet dağılımına bakıldığında, katılımcıların 109'u kadın (%60.5), 71'i ise erkek (%39.5) olarak belirtilmiştir. Toplam katılımcı sayısı 180 olup, bu grup araştırmanın tamamını temsil ediyor ve toplam yüzde olarak %100'e ulaşmıştır. Cinsiyet

dağılımı, kadın öğretmenlerin sayısının erkek öğretmenlere göre daha fazla olduğunu göstermektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Öğretmenlik Meslek Etiği Ölçeği: Ölçek “1- hiçbir zaman”, “2- nadiren”, “3- bazen”, “4- genellikle” ve “5- her zaman” şeklinde 5’li likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir ve cevaplama süresi yaklaşık 10 dakikadır. Hazırlanan ölçek 180 kişiye uygulanmış, SPSS 15 istatistik programı ile faktör analizi yapılmış ve analiz sonucunda ölçeğin tek boyutlu olduğu tespit edilmiştir. Danışman görüşüyle, boyutların birbiriyle çok yakın olması göz önünde bulundurularak ölçeğin değiştirilmemesine ve tek boyutlu olarak kullanılmasına karar verilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğinin saptanmasında Cronbach’ın alfa kat sayısı kullanılmıştır. Güvenirlilik değeri 0.92 olarak elde edilmiştir (Örenel, 2005)

3. BULGULAR

Öğretmenlerin meslek etiği algılarının cinsiyet bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan T- testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Meslek Etiği Algılarının Cinsiyet Bakımından İncelenmesi

		n	Ort.	ss	t	p
Meslek etiği	Kadın	109	2,4051	,22521	3,589	,027
	Erkek	71	2,2652	,29438		

Tablo 2, öğretmenlerin meslek etiği algılarının cinsiyet açısından farklılıklarını t-testi kullanarak analiz ediyor. Analiz sonuçlarına göre, kadın öğretmenlerin meslek etiği algısı ortalaması 2,4051 (standart sapma = ,22521) iken, erkek öğretmenlerin ortalaması 2,2652 (standart sapma = ,29438) olarak gözlenmiştir. T-testi sonucunda elde edilen t-değeri 3,589 ve p-değeri ,027'dir. Sonuçlar, istatistiksel olarak anlamlıdır ve kadın öğretmenlerin meslek etiği algısının erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğunu gösterir. p-değeri 0,05'ten küçük olduğu için, cinsiyetin öğretmenlerin meslek etiği algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna varılabilir. Bu bulgular, cinsiyetin öğretmenlerin meslek etiği algılarını şekillendirmede önemli bir faktör olabileceğini düşündürmektedir.

Öğretmenlerin meslek etiği algılarının yaş bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan Anova testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Meslek Etiği Algılarının Yaş Bakımından İncelenmesi

		n	Ort.	ss	F	p
Meslek etiği	25-35	40	2,3452	,27059	,164	,849
	36-45	96	2,3589	,25351		
	46-60	44	2,3319	,27914		

Tablo 3, öğretmenlerin meslek etiği algılarının yaş gruplarına göre farklılıklarını F-testi kullanarak incelemektedir. Yaş grupları 25-35, 36-45 ve 46-60 olarak ayrılmıştır. 25-35 yaş grubundaki 40 öğretmenin meslek etiği algısı ortalaması 2,3452 (standart sapma = ,27059), 36-45 yaş grubundaki 96 öğretmenin ortalaması 2,3589 (standart sapma = ,25351), ve 46-60 yaş grubundaki 44 öğretmenin ortalaması 2,3319 (standart sapma = ,27914) olarak gözlenmiştir. F-testi sonucunda elde edilen F-değeri ,164 ve p-değeri ,849'dur. Sonuçlar, yaş grupları arasında meslek etiği algılarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını gösterir. p-değeri 0,05'ten büyük olduğu için, öğretmenlerin meslek etiği algıları üzerinde yaşın anlamlı bir etkisi olduğuna dair yeterli kanıt bulunmamaktadır. Farklı yaş gruplarındaki öğretmenlerin meslek etiği algılarının benzer olduğunu düşündürmektedir.

Öğretmenlerin meslek etiği algılarının mesleki kıdem bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan Anova testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Meslek Etiği Algılarının Mesleki Kıdem Bakımından İncelenmesi

		n	Ort.	ss	F	p
Meslek etiği	0-2 yıl	8	2,1295	,17902	2,959	,034
	3-5 yıl	8	2,2232	,24725		
	6-10 yıl	30	2,3365	,22047		
	11 yıl üzeri	134	2,3727	,26978		

Tablo 4, öğretmenlerin meslek etiği algılarını mesleki kıdem sürelerine göre analiz ediyor. F-testi kullanılarak yapılan analizde, öğretmenlerin kıdem süreleri 0-2 yıl, 3-5 yıl, 6-10 yıl ve 11 yıl üzeri olarak gruplandırılmıştır. 0-2 yıl kıdemli öğretmenlerin meslek etiği algısı ortalaması 2,1295 (standart sapma = ,17902), 3-5 yıl kıdemli olanların 2,2232 (standart sapma = ,24725), 6-10 yıl kıdemli olanların 2,3365 (standart sapma = ,22047) ve 11 yıl üzeri kıdemli olanların 2,3727 (standart sapma = ,26978) olarak belirlenmiştir. F-testi sonucunda elde edilen F-değeri 2,959 ve p-değeri ,034'tür. Bu sonuçlar, farklı kıdem grupları arasında meslek etiği algılarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu gösterir. p-değeri 0,05'ten küçük olduğu

için, öğretmenlerin meslek etiği algıları üzerinde mesleki kıdem süresinin önemli bir etkisi olduğu sonucuna varılabilir. Bulgular, daha uzun süre meslek yaşamında bulunan öğretmenlerin meslek etiği algılarının daha yüksek olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Meslek Etiği Algılarının Eğitim Seviyesi Bakımından İncelenmesi

		n	Ort.	ss	t	p
Meslek etiği	Yüksek lisans	142	2,3695	,25405	2,172	,234
	Doktora	37	2,2653	,28211		

Tablo 5, öğretmenlerin meslek etiği algılarını eğitim seviyesine göre inceliyor ve bu analizde yüksek lisans ve doktora düzeyindeki öğretmenler karşılaştırılıyor. Yüksek lisans düzeyindeki 142 öğretmenin meslek etiği algısı ortalaması 2,3695 (standart sapma = ,25405) olarak belirlenirken, doktora düzeyindeki 37 öğretmenin ortalaması 2,2653 (standart sapma = ,28211) olarak gözlenmiştir. F-testi sonucunda elde edilen F-değeri 2,172 ve p-değeri ,234'tür. Bu sonuçlar, öğretmenlerin meslek etiği algılarında eğitim seviyesi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. p-değeri 0,05'ten büyük olduğu için, eğitim düzeyinin öğretmenlerin meslek etiği algıları üzerinde anlamlı bir etkisi olduğuna dair yeterli kanıt bulunmamaktadır. Bu, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki öğretmenler arasında meslek etiği algılarının benzer olduğunu düşündürmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin meslek etiği algılarının cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve eğitim seviyesi bakımından farklılıklar gösterdiği gözlemlenmiştir. Sonuçlar, öğretmenlerin meslek etiği algılarını etkileyen faktörleri derinlemesine incelemek ve literatürdeki diğer çalışmalarla karşılaştırarak bir tartışma sunmak için bir fırsat sunar.

Cinsiyet bakımından incelendiğinde kadın öğretmenlerin meslek etiği algısının erkek öğretmenlere göre istatistiksel olarak daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu, cinsiyetin meslek etiği algısı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Literatürde, Örenel (2005) tarafından yapılan bir çalışmada, kadınların genel olarak daha yüksek etik standartlara sahip olduğu ve etik karar verme süreçlerinde daha dikkatli davrandıkları belirtilmiştir. Bu bulgular, mevcut çalışmanın sonuçlarıyla uyumlu olup, cinsiyetin etik algısı üzerindeki etkisini desteklemektedir.

Yaş bakımından incelendiğinde, öğretmenlerin yaş grupları arasında meslek etiği algısında anlamlı bir fark bulunmadığını göstermiştir. Eğitim alanında yaşın etik algı üzerinde belirleyici bir rol oynamadığını düşündürmektedir. Şakar (2010) tarafından yapılan bir çalışmada, yaşın mesleki değerler üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı bulunmuştur, bu da mevcut çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir.

Mesleki kıdem süresinin artmasıyla öğretmenlerin meslek etiği algısının arttığını göstermektedir. Bu sonuçlar, deneyimin etik algı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Literatürde, öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin artmasıyla birlikte daha karmaşık etik karar verme yeteneklerinin geliştiğini ve etik standartlara daha fazla uyma eğiliminde olduklarını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Tschannen-Moran, 2009).

Yüksek lisans ve doktora düzeyindeki öğretmenler arasında meslek etiği algısında anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. Bu, daha yüksek eğitim düzeylerinin, öğretmenlerin etik algıları üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığını düşündürmektedir. Bu bulgu, literatürdeki bazı çalışmalarla çelişmektedir, çünkü bazı araştırmalar, daha yüksek eğitim düzeyinin etik karar verme süreçlerini iyileştirdiğini öne sürmektedir (Doğanay ve Sarı, 2016).

Bu çalışmanın sonuçlarının literatürle karşılaştırılması, öğretmenlerin meslek etiği algılarını etkileyen çeşitli faktörlerin daha derinlemesine incelenmesi gerektiğini göstermektedir. Farklı coğrafyalarda ve kültürel kontekstlerde benzer çalışmalar yaparak, bu faktörlerin etkilerinin genel geçerliğini ve varyasyonlarını daha iyi anlamak mümkün olabilir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (2012). *Türkiye’de öğretmenlerin toplumsal değişimdeki etkileri (1848- 1950)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2006). *Eğitim ve öğretimde etik*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (25. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık
- Carr, D. (2005). *Professionalism and ethics in teaching*. Routledge.
- De Carlo, L. T. (1997). On the meaning and use of kurtosis. *Psychological Methods*, 2, 292-307.

- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2006). Öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarının demokratik yaşam kültürü çerçevesinde değerlendirilmesi (Çukurova Üniversitesi Örneđi). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(16): 107 -128.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Korkmaz, İ. Ve Serin, M. K. (2018). *Bir meslek olarak öğretmenlik*. M. Ergün, N. Karabacak, İ. Korkmaz ve M. Ergün (Editörler), *Öğretmenliğin Mesleki Değerleri ve Etik*. (ss. 115-130). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Örenel, S. (2005). *Öğretmenlerin mesleki etik ilkeleri kapsamındaki davranışlarının ilköğretim ve orta öğretim öğrencilerinin algılarıyla değerlendirilmesi* (yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Şakar, M. C. (2010). *İlköğretim sınıf öğretmenlerinin etik görüşlerinin değerlendirilmesi* (yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Tschannen-Moran, M., and McMaster, P. (2009). Sources of self-efficacy: Four professional development formats and their relationship to self-efficacy and implementation of a new teaching strategy. *Elementary School Journal*, 110(2), 228-245
- Yiğittir, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4 Ve 5. Sınıf Deđerlerinin Kazanılma Düzeyi*. (doktora tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.